

Отже, мета функціонування юридичних клінік в Україні дає змогу зазначити, що юридичні клініки мають особливий правовий статус. Юридична клініка є структурним підрозділом вищого навчального закладу України, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю 081 «Право». Цілі діяльності юридичної клініки визначаються як такі, що сприяють практичній підготовленості майбутніх правників шляхом безпосередніх спроб надання правової допомоги різним верствам населення.

Бібліографічні посилання:

1. Лоджук М.Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.
2. Правнича клінічна освіта в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. В. М. Сущенко. К.: Ваіте, 2020. 274 с.
3. Гончаренко С. В., Бова Є. Ю. (2009), «Безоплатна правнича допомога стає реальністю? (Дослідження думки адвокатів щодо системи безоплатної правничої допомоги в Україні)», Адвокат, № 7 (106), с. 10.
4. Молдован В.В., Кацавець Р. С. Юридична клініка: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.

Мухай Анастасія Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Науковий керівник –
д.ю.н., проф. Наливайко Л.Р.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

**ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ ДІЙ У МЕХАНІЗМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
І ГРОМАДЯНИНА**

На міжнародному рівні термін «дискримінація» вперше було закріплено в Конвенції про дискримінацію в галузі праці і занять 1958 року. Так, відповідно до статті 1 Конвенції дискримінація охоплює будь-яке розрізнення, недопущення або перевагу, що здійснюється за ознакою раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних переконань, іноземного або соціального походження і призводить до знищення або порушення рівності можливостей чи поводження.

Сьогодні принцип рівності та недискримінації знаходить відображення в таких міжнародних документах, як: Статут Організації Об'єднаних Націй 1945 року, Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності 1951 року,

Конвенція про дискримінацію в галузі праці і занять 1958 року (що вперше дала визначення поняттю «дискримінація»), Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти 1960 року, Європейська соціальна хартія 1961 року, Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок 1967 року, Міжнародна конвенція про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 року, Декларація про расу та расові забобони 1978 року, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, Декларація про ліквідацію усіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи переконань 1981 року, Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками 1981 року, Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 року, Європейська хартія регіональних мов або мов меншин 1992 року, Рамкова конвенція про захист національних меншин 1995 року тощо [3, с.75]. Прийняття такої кількості міжнародних актів дає підстави вважати, що розвиток демократичного, правового та соціального суспільства і держави неможливий без охорони та захисту населення від дискримінації.

Обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації позитивних дій впливає з міжнародних зобов'язань, встановлених цілою низкою міжнародних договорів, які були ратифіковані Україною. Наприклад, частина 2 статті 2 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації передбачає, що «держави-учасниці повинні вживати, коли обставини цього вимагають, спеціальних і конкретних заходів у соціальній, економічній, культурній та інших галузях з метою забезпечення потрібного розвитку і захисту деяких расових груп чи осіб, що до них належать, з тим, щоб гарантувати їм повне і рівне використання прав людини та основних свобод. Такі заходи ні в якому разі не повинні в результаті привести до збереження нерівних чи особливих прав для різних расових груп після досягнення тих цілей, заради яких вони були запроваджені» [1].

У частині 2 статті 4 Рамкової конвенції про захист національних меншин також вказується, що «сторони зобов'язуються вжити, у разі необхідності, належних заходів з метою досягнення у всіх сферах економічного, соціального, політичного та культурного життя повної та справжньої рівності між особами, які належать до національної меншини, та особами, які належать до більшості населення. У цьому зв'язку, вони належним чином враховують конкретне становище осіб, які належать до національних меншин» [4]. Також, у Загальному коментарі № 181 Комітет ООН з прав людини, інтерпретуючи антидискримінаційні положення Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, наголосив на тому, що «принцип рівності іноді вимагає від держав вжити позитивних заходів з метою зменшення або ліквідації обставин, які спричиняють або сприяють

дискримінації, яка заборонена Пактом. Наприклад, в державі, де певні обставини унеможливають або ускладнюють користування правами для певної частини населення, ця держава має вжити спеціальних заходів для виправлення таких обставин. Ці заходи можуть охоплювати тимчасове надання цій частині населення спеціалізованих преференцій» [5]. Допоки такі заходи будуть потрібні для виправлення фактичної дискримінації, вони становитимуть правомірне розрізнення в розумінні Пакту.

Аналогічною є й позиція Комітету ООН з економічних, соціальних і гуманітарних прав, який у Загальному коментарі № 162 зазначив: «Самі по собі принципи рівності та недискримінації не завжди достатні для забезпечення справжньої рівності. Іноді може виникнути необхідність для прийняття тимчасових спеціальних заходів, щоб особи або групи осіб, які знаходяться в несприятливому стані, мали такий самий рівень життя, як інші». Водночас вже в Загальному коментарі № 203 Комітет відзначив, що «За певних обставин на державах-учасниках лежить обов'язок вжити спеціальних заходів для зменшення або ліквідації обставин, що підтримують дискримінацію». При цьому незважаючи на те, що Загальні коментарі Комітетів ООН носять фактично рекомендаційний характер, випадки накладання цими міжнародними інституціями позитивних зобов'язань щодо імплементації позитивних дій на держави для забезпечення реальної рівності дискримінованих соціальних груп (зокрема жінок, ромів та ін.) непоодинокі.

Варто зазначити, що найбільш повно сутність позитивної дискримінації та позитивних дій досліджено у юриспруденції Європейського суду з прав людини.

Аналіз позицій Європейського суду дозволяє виокремити стандарт принципу недискримінації, який полягає в тому, що для встановлення порушення цього принципу необхідно довести наявність трьох елементів: державний захід, дія чи бездіяльність, які оскаржуються, підпадають під сферу дії іншого матеріального положення Європейської конвенції (стаття 14), або стосуються будь-якого передбаченого національним законом права (стаття 1 Протоколу № 12 до цієї Конвенції); наявність розрізнення у поводженні порівняно з іншими особами, які знаходяться в аналогічному або подібному становищі (*comparability test*); «розумне та об'єктивне» виправдання розрізнення (*justification test*) [6, с. 662–664]. У практиці Європейського суду до ситуацій чи суб'єктів, що не можуть порівнюватися, були віднесені уклад цивільного і військового життя; одружені пари і самотні особи; особи, засуджені за кримінальні злочини, та політ'язні; релігійна освіта й уроки статевого виховання тощо. Ситуаціями чи суб'єктами, що можуть порівнюватися, були визнані франкомовні й голландськомовні школи в районі Брюсселя, громадяни Великої Британії чоловічої та жіночої статі, які бажають отримати дозвіл на в'їзд іншого з подружжя; право спадкування щодо законних і позашлюбних дітей та щодо дітей від адюльтеру; малі і великі власники по відношенню до закону Франції про полювання та ін. [2, с. 646-647].

Отже, сьогодні принцип рівності та недискримінації знаходить відображення в більш, ніж в сотні міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства. Це свідчить про гостроту проблеми та актуальність питання недопущення дискримінації у світі. Згадані міжнародні договори містять змістовно схожі норми щодо заборони дискримінації, що вказує на наявність єдиного підходу міжнародної спільноти – визнання принципу рівності, заборони дискримінації, допущення диференціації та застосування позитивних дій.

Бібліографічні посилання:

1. Міжнародна конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21.12.1965. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_105
2. Неделек Б. Стаття 14 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / уклад. і наук. ред. О. Л. Жуковська. К. : ЗАТ «ВІПОЛ», 2004. С. 631-652.
3. Равлінко З.П. Заборона дискримінації: загальнотеоретичне дослідження: дис. на здобут. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01. Л., 2016. 201 с.
4. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055#Text
5. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про сприяння Декларації про право та відповідальність окремих осіб, груп та органів суспільства щодо заохочення та захисту загальновизнаних прав та основних свобод людини: захист прав жінок-правозахисників, 30 січня 2014 року, A/RES/68/181. URL: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/Загальні-рекомендації-Комітету-ООН.pdf>
6. Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. 3-тє вид. К. : Реферат, 2010. 848 с.

Наливайко Ігор Олегович,
здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації
Науковий керівник –
д. держ. упр, проф. Шевченко С.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ**

Корупція у сучасному суспільстві та державі є одним з найбільш небезпечних явищ для розвитку демократії, охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина тощо. Вона підриває авторитет державного апарату, дискредитує діяльність органів публічної влади, руйнує основні принципи, на котрі спирається будь-яка демократична, правова та соціальна держава,